

Bystrategi for Gråsten-Rinkenæs-Egernsund

Vedtaget af byrådet den xx. xx 2022

Indhold

Hvorfor en bystrategi	3
Borgerinddragelse	4
Inddragelsen af børn og unge	6
Selve bystrategien	8
• Styrke området for bosætning	10
• Sammenhæng og synergier områderne imellem	12
• Styrke Gråsten bymidte	14
• Førsteklasses turistområde for naturoplevelser	16
Sådan bruges bystrategien	18
Implementering af strategien	19

Hvorfor en bystrategi?

Gråsten-Rinkenæs-Egernsund er et område, der har meget at byde på. Området er i en positiv udvikling i forhold til bosætning, sociale fællesskaber og turisme, tiltrukket af de naturlige omgivelser tæt på vand og skov. Området har en stærk kulturhistorie, bundet op på Gråsten Slot og produktionen af tegl, og den ideelle placering i forhold til andre danske handelsbyer og den tyske grænse, gør området attraktivt for bosætning og turisme.

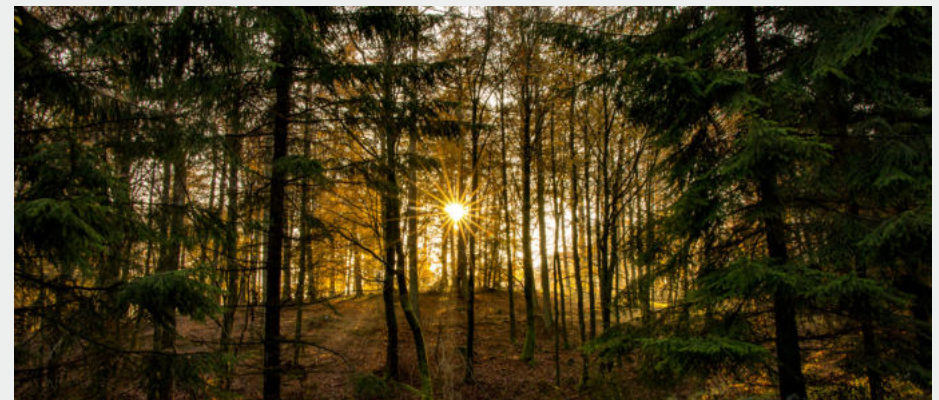
Der er mange potentialer i området som helhed. Med en målrettet indsats for at udnytte disse potentialer kan Gråsten-Rinkenæs-Egernsunds fremtidige udvikling styrkes yderligere. En bystrategi for området er med til at sætte gang i denne proces.

Sønderborg Kommunes overordnede vision er, med udgangspunkt i kommunens borgere og de lokale potentialer, at tænke stort og langt. I forbindelse med Planstrategi 2015 blev det besluttet, at der i samarbejde med lokale ildsjæle skal udarbejdes strategier for udviklingen af kommunens større byer.

Strategierne vil være med til at understøtte visionen, og skal således ses som det overordnede kompas, der angiver retningen for, hvordan områderne skal udvikle sig i fremtiden. Arbejdet skal bidrage til at styrke samarbejdet og netværksdannelsen byerne, politikere, erhvervslivet, borgere og øvrige aktører imellem. Bystrategierne har til formål at synliggøre de enkelte byers potentiale og identitet. På denne måde vil byerne sættes ind i en fælles sammenhæng, så de samlet bidrager til en positiv udvikling af kommunen som helhed.

Rinkenæs Kirke

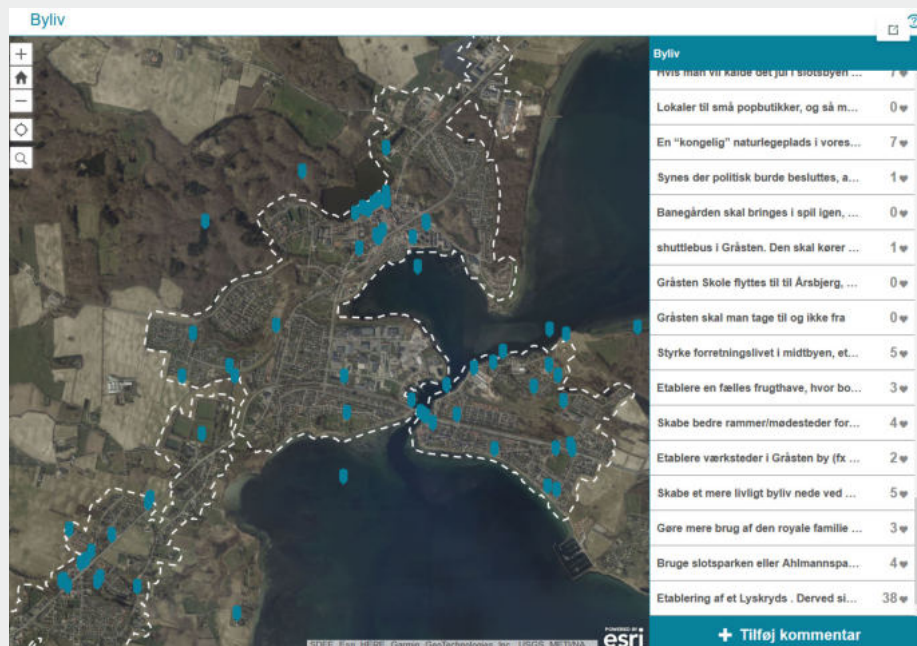

Gråstenskoven

Borgerinddragelse

Strategien er blevet til på baggrund af input fra borgerne i området. Under processen er de lokale udviklingsforummer indgået i en løbende dialog omkring strategiens indhold.

Via en story map - et digitalt kort over området - har borgere i hele området kunne knytte kommentarer og forslag til konkrete steder i området. Borgere har også kunne ytre opbakning til et forslag i form af et 'like' eller ved at kommentere på andres forslag. Samlet set har story mappen resulteret i over 130 forslag og holdningstilkendegivelser.

Det digitale kort med input

Den digitale indsats har været fulgt op af et bykontor, hvor borgere fysisk er mødt ind, dels med input, dels til en generel snak om, hvordan de oplever området, udfordringer, samt den fremtidige udvikling i området.

Endeligt har de yngre borgere været involveret i form af to sjette klasser fra Gråsten Skole, der gennem en workshop har bidraget med perspektiver inden for byudvikling, ligesom en gruppe af områdets unge har været engageret og er kommet med input til bystrategien.

Workshop med udviklingsforummer fra de 3 byer

Borgercitater:

Et bredt og stabilt udvalg af pasningstilbud til områdets mange børnefamilier.

Vi skal skabe bedre mødesteder og væresteder for børn og unge, hvor de kan være eller dyrke interessefællesskaber sammen.

Mere synligt at det er et teglværksområde

Mere information om hvad der sker i byen, fx turisttavler og en turistinformation

Etablere værksteder i Gråsten by (fx keramik, træ eller glasværksteder), hvor børn, familier, unge og ældre kan slippe deres kreativitet løs - måske i forbindelse med Ahlmannsparken.

Branding af området: Brug den royale familie mere.

Vi skal koordinere koncerttilbud og events i området, fx mellem kirke, Rinkenæshus og andre aktører.

Bykontor i Ahlmannsparken

Inddragelse af børn og unge

Børnene og de unge, der deltog i workshops i forbindelse med udarbejdelsen af bystrategien, havde fokus på mange af de samme udfordringer og behov, som de øvrige borgere. Deres input afspejles dermed også i de retninger, der er beskrevet i bystrategien. De unge forholder sig således til tematikker beskrevet i målsætningerne, såsom byrum, der gør området attraktivt for bosætning, trafikale forhold, der bidrager til sammenhængskraften i området, samt rammer for aktiviteter, der vil bidrage til at danne fællesskaber på tværs af områderne.

Mødesteder og aktiviteter

Konkret har børnene og de unge et gennemgående fokus på mødesteder, det vil sige byrum, hvor de kan være og dyrke sociale fællesskaber på tværs af byområderne. En generel udfordring er, at de eksisterende mødesteder egner sig bedst til sommersæsonen, men at der ikke er optimale mødefaciliteter i vinterhalvåret. Der er bred enighed blandt deltagerne om, at byrum og mødesteder, der udvikles i forbindelse med aktivitetsfaciliteter, er at foretrække.

De unge efterspørger nogle robuste og alternative siddearrangementer, hvor man sidder socialt, og hvor de unge enten kan henvende sig til hinanden eller være tilskuere til en aktivitet, fx en pumtrackbane, basketballbaner eller et bålsted.

Sammenhængskraft

For de unge spiller også infrastrukturen en rolle, idet det er vigtigt for dem, at kunne komme rundt på egen hånd, fx når de skal i skole, til sport eller når de mødes med hinanden.

En del af børnene fra Gråsten Skole savner belysning på de cykelstier,

der forbinder kerneområder. For de unge er Alnor Strand et populært mødested, blandt andet af den årsag, at den ligger centralt mellem de tre områder. At skabe gode forbindelser og placere mødesteder på udvalgte ankerpunkter, kan således bidrage til, at binde området som helhed bedre sammen.

Workshop med 6. klasser fra Gråsten Skole

Kulturfællesskaber på tværs

Der er blandt de unge en generel opfattelse af, at de organiserede fællesskaber, der tilbydes i området, er centreret omkring nogle få udvalgte sportsgrene. Disse dyrkes på foreningsniveau og konkurrenceplan. De medvirkende børn og unge efterspørger således muligheden for at kunne dyrke en mere legende og eksperimenterende tilgang til sportsgrene og sociale børne- og ungdomsfællesskaber.

Her ønsker de sig rammer, der gør det muligt for dem at kunne deltage i alternative fællesskaber, fx ved at få adgang til lokaler, hvor det er muligt for de unge at opholde sig, være kreative, have adgang til computere eller til sportsfaciliteter.

Konkret nævner deltagerne et behov for at gentænke den eksisterende ungeklub, Club Chickenhouse, så den i højere grad afspejler deres behov som uformelt og selvorganiseret mødested. Også events, der henvender sig specifikt til den unge målgruppe, nævnes som noget, der kan tiltrække børn og unge fra alle områder.

Møde med unge i området

Selve bystrategien

Af borgernes input fremgår tydeligt, at styrkepositionerne for Gråsten-Rinkenæs-Egernsund er bosætning og turisme. Begge temaer er udpeget af Masterplanen for Gråsten-området, der blev udarbejdet i 2015. Derudover træder yderligere to temaer frem i de indsamlede borgerinput, nemlig potentialet i at videreudvikle fællesskaber på tværs af områderne, samt behovet for at styrke Gråsten bymidte.

Ved at styrke lokalområdet, bymidten i Gråsten, samt skabe gode forbindelser – både fysiske og kulturelle – områderne imellem, vil man kunne skabe bedre forudsætninger for både bosætningen og turismen i området. Alle områderne har adgang til vandet, ligesom de alle har gavn af tilknytningen til Gendarmstien, der er en gennemgående fælles faktor i forhold til turismen.

Selve bystrategien er defineret ved fire fokusområder, der sætter retningerne for Gråsten-Rinkenæs-Egernsundområdets udvikling.

Formålet med strategien er at:

- Styrke området for bosætning
- Styrke sammenhæng og synergier områderne imellem
- Styrke Gråsten bymidte
- Skabe et førsteklases turismeområde for naturoplevelser

Som man kan se i illustrationen nedenfor, støtter fokusområderne op om hinanden og vil kunne danne synergier. Fx vil et aktiv handelsliv og liv i bymidten være til gavn for turismen. Og gode byrum vil styrke lokalområdet og gøre området attraktivt for bosætning.

Bystrategien skal være med til at sætte rammen og retningen for fremtidige projekter i området. Den er et aktivt redskab for forvaltningen til træffe strategiske beslutninger i forhold til den fremtidige planlægning, og dermed sikre, at der er en rød tråd i områdets udvikling.

Ligeledes kan politikerne anvende strategien i forhold til prioriteringer, og borgerne kan anvende den i forbindelse med etablering af lokale projekter.

De enkelte byers styrkepositioner

De tre byer skal stå stærkt hver for sig, men ligeledes udnytte potentialet og synergien i at ligge geografisk tæt og i at kunne 'spille hinanden gode'. Hvor alle tre byer har bosætning og turisme som et fælles træk, adskiller de sig også på nogle punkter, og byder således ind med forskellige kvaliteter i den fælles strategiske indsats:

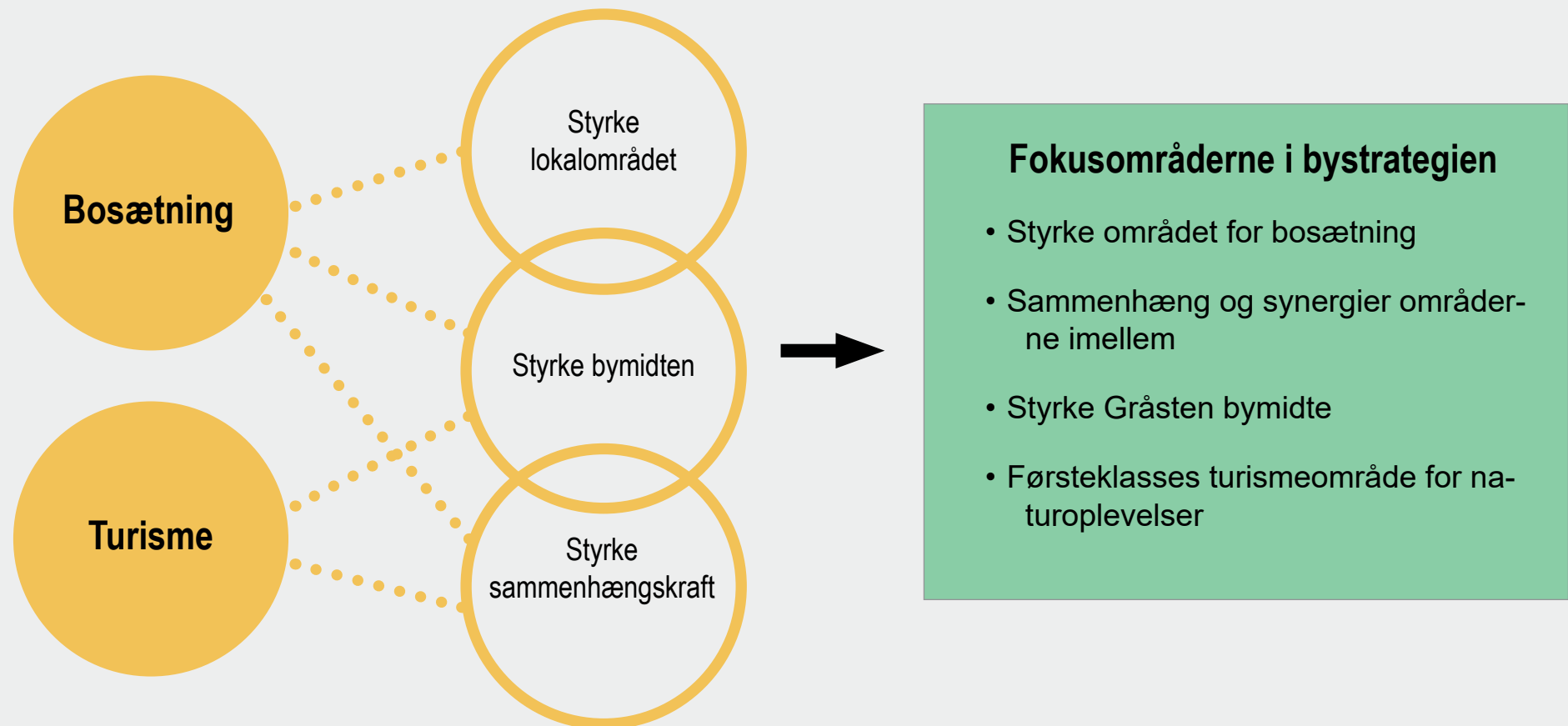
Gråsten: Bymiljø, skov, hverdagsservice, slot og Den Kongelig Køkkenhave

Rinkenæs: Naturoplevelser og golfturisme

Egernsund: Den maritime oplevelse og tegl

Masterplan fra 2015

Hvad siger borgerne

Styrke området for bosætning

Mål

At styrke området som attraktivt bosætningsområde med fokus på børnefamilier

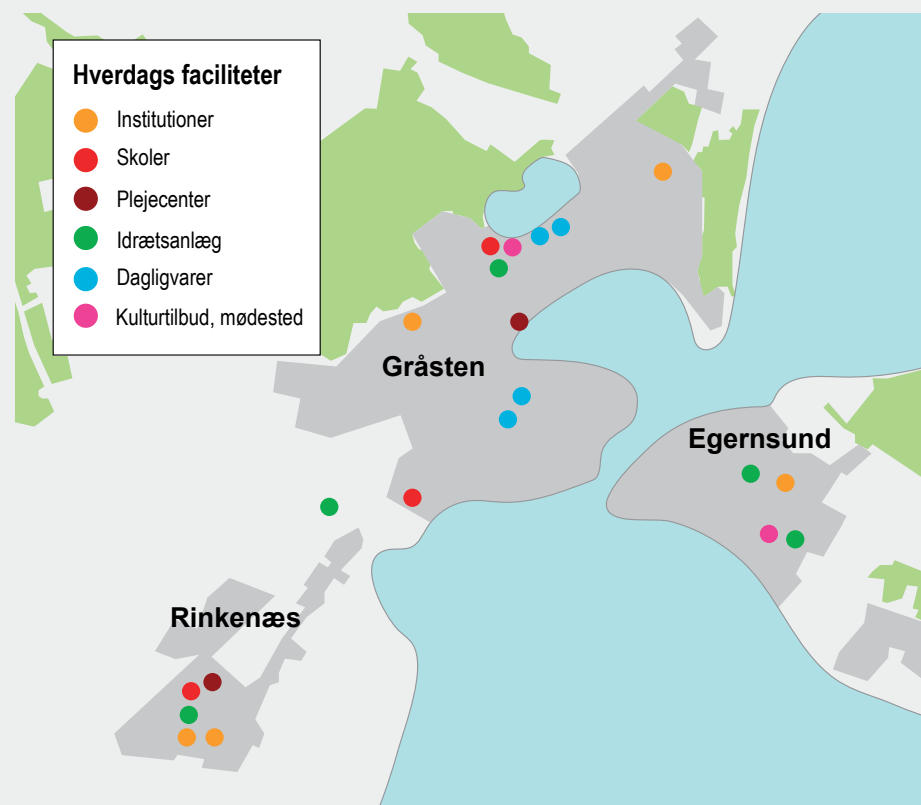
Beskrivelse

De tre byer er alle placeret i bybåndet, der er betegnelsen for det primære vækst- og udviklingsområde, når det gælder bolig- og erhvervslokalisering i kommunen. Det er forventet, at befolkningstallet vil falde generelt i kommunen i de kommende år. I den sammenhæng er det vigtigt, at udviklingen i bybåndet styrkes.

De første resultater af en kommende boliganalysen viser, at der, grundet den centrale placering og de gode forbindelser til omkringliggende byer og ikke mindst Tyskland, er et stort potentiale for tiltrækning i Gråsten-området. For at støtte op om området som attraktivt for bosætning, er det derfor vigtigt, at infrastrukturen og den offentlige og private service følger med udviklingen, fx i form af tilstrækkelige og alsidige pasningstilbud.

Samtidig har området mange styrker og kvaliteter i form af den nære kontakt til vand og skov.

Også et stærkt lokalsamfund er vigtigt, når et område skal være attraktivt for bosætning. Dette kræver, at lokalsamfundet byder på mødesteder, fx byrum, der indbyder til spontane møder, sociale aktiviteter og ophold. Byrummene kan således bidrage til, at danne ramme om fælleskaber i nærmiljøet. Den fysiske byudvikling har også til opgave, at arbejde med muligheder for klimasikring – en kvalitet, der yderligere er med til at øge attraktiviteten af et område for bosætning.

Projekter der kan støtte op om målsætningen

- Sikre et flow i udbuddet af boliggrunde
- Tilbyde et bredt udbud af boligtyper, fx boliger i det gamle Gigthospital, ældrevenlige boliger på politigrunden i Gråsten, samt udvikling af boligområdet Teglbo nord for Egersund, samt en blanding af ejer- og lejeboliger
- Fokus på kulturværdierne i lokalområderne
- Udvidelse af halkapaciteten i Ahlmannsparken, der gør sportsfaciliteter mere attraktive
- Etablering af nye byrum og mødesteder for områdets børn og unge, såsom legepladser, skaterbane, mv.
- Opkvalificering af eksisterende byrum og mødesteder, der er placeret på centrale steder
- Eksempler på dette kan være:
 - At Gråsten Forum fortsætter arbejdet med at udvikle Alnor Strandpark, der bruges af både områdets beboere og turister.
 - Udvikling af havnepladsen i Egersund, der har en central placering og potentiale som samlingspunkt for både lokale og turister, heriblandt vandrere på Gendarmstien.
 - Renovering af Gartnerslugten i Rinkenæs, så den fremstår mere attraktiv og kan anvendes til kulturelle fællesarrangementer.
 - At skabe sammenhæng mellem Gråsten Havn og bymidten, samt skabe byliv på selve havnen gennem aktiviteter og fx en iskiosk.
- Fokus på trafikssikkerhed, særligt omkring Brovej og Sejersvej, der er områdets store trafikåre. Dette kan styrkes gennem flere lyskryds, hastighedsnedsættelse, mv.

Musik i Gartnerslugten, Rinkenæs

Sammenhæng og synergier områderne imellem

Mål

At styrke den fysiske sammenhæng områderne imellem, videreudvikle et stærkt og synligt fællesskab, og skabe synergier mellem de enkelte områders styrkepositioner.

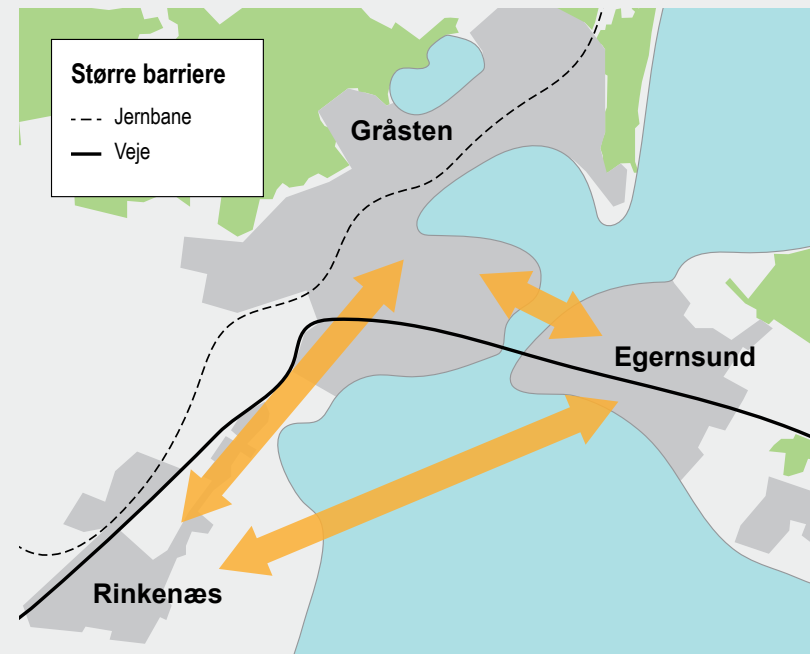
Beskrivelse

Allerede i dag understøtter Gråsten, Rinkenæs og Egersund hinanden på flere punkter. Eksempelvis deler området skoler, lægehus, indkøbsmuligheder, naturområder, kulturinstitutioner og foreningsliv. Dog er den tætte sammenhæng udfordret i form af geografiske barrierer, såsom fjorden og større trafikårer.

Strategien sigter efter at nedbryde disse barrierer og smelte områderne sammen, samt målrette indsatsen for at danne synergier baseret på de enkelte byers styrkepositioner.

Fysisk har Egersundbroen en vigtig funktion i at knytte området tættere sammen. Der ligger et potentiale i at overgangen - særligt for de bløde trafikanter - kan styrkes markant, hvilket vil bidrage til en bedre sammenhæng områderne imellem.

En anden faktor, der binder områderne sammen, er den fælles tradition for produktionen af tegl, der historisk har været med til at udvikle området. Teglsten er et særligt kendetegn og et af de elementer, der med fordel kan anvendes i visuelt at fremhæve en sammenhæng områderne imellem.

Ahlmannsparken opført med lokale teglsten

Projekter der kan støtte op om målsætningen

- Sikre en bedre og mere tryk forbindelse fra Egersund til Rinkenæs for de bløde trafikanter, fx ved at udvide cykel- og gangareal, hastighedsnedsættelse, bedre forbindelse/trapper til broen, autoværn mm.
- Færdiggøre det sidste stykke af Nybølnor Stien, og derved skabe fysisk sammenhæng omkring Nybølnor
- Styrke det eksisterende cykel- og stinet i området, for derigennem af øge tilgængeligheden og styrke sammenhængen. Eksempelvis savnes der i dag lys på cykelstierne bl.a. ved Dyrhøj
- Realisere Gråsten Sejlklubbens forslag om en sti langs vandet fra Sildekuglevej, forbi Sejlklubben og til hen Broen. Stien vil kæde området bedre sammen og være attraktivt for både ansatte i erhvervsområdet, lokale og turister.
- Aktiv brug af teglsten som er kendetegnende for området, fx ved udformningen af nye byrum, centrale bygninger, kunst, eller som kendetegn ved indfaldsveje til området.
- Styrke foreningsdialogen, fx ved at byforummerne deler informationer om hinandens aktiviteter og events.
- Oprettelse af en fælles digitalplatform for de 3 byer, til deling af lokale events og arrangementer, så de enkelte byers aktiviteter bliver mere synlige for hele området.
- Justere skoledistriktsopdelingen, således at Egersund knyttes til Gråsten, frem for Broager.
- Markering af et samlet område, eksempelvis ved udarbejdelse og brug af et fælles logo, slogan, julebelysning, beplantning eller byporte til de 3 byer.
- Forskønnelse af tunnellen under Kongevej i Gråsten. Forskønnelsen gennemføres i 2022 i samarbejde med Sønderjyllands Kunstskele.
- Koordinering af koncerttilbud i slotskirken, Rinkenæshus og andre lokale spillesteder

Egersundbroen

Styrke Gråsten bymidte

Mål

- At skabe en klar rolle og identitet for Gråsten centrum som kulturby-midte
- At styrke bymidtens sammenhæng til byens øvrige funktioner og attraktioner

Beskrivelse

At styrke Gråstens bymidte er centralt for at lykkes med bosætnings- og turisttiltrækningen i området.

Handelslivet i Gråsten er i dag opdelt og består dels af den gamle bymidte og dels af Ulsnæs Centret.

Hvor Ulsnæs Centret har en stærk identitet ved at være områdets centrum for hverdagshandel med dagligvarer og Sundhedshus, oplever Gråstens bymidte udfordringer med at opretholde et aktivt handelsliv og tiltrække byliv.

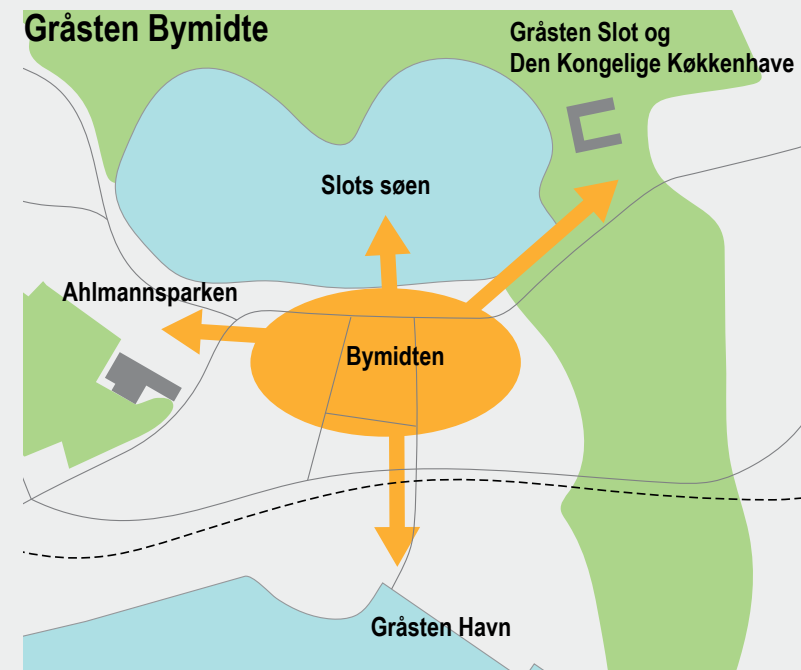
Dette har givet sig til udtryk i en længere periode med butikslukninger, hvilket er sket i mange af landets andre mindre handelsbyer.

Bymidten har potentiale til igen at blive et samlingspunkt i området, men der mangler en plan for, hvor handelslivet i fremtiden skal koncentreres i bymidten og hvor det vil være en god ide at omdanne de tomme lokaler til boligformål.

Et greb er, at gøre bymidten mere tilgængelig og synlig for eksempelvis turister, så bymidten kobles bedre på de omkringliggende attraktioner, såsom slot, havn, skov og Ahlmannsparken. Et værktøj er at tænke i selve opbygningen af bymidten, deriblandt infrastrukturen, i form af gennemkørsel og parkering. Her kan en mobilitetsplan være med til at sikre til-

gængelighed og et logisk flow mellem områderne, udnytte potentialet i fx at tiltrække turister og styrke bymidtens identitet som kulturbymidte. Et stærkt kort i denne sammenhæng er bymidtens historiske tilknytning til Gråsten Slot og den kongelige familie, der med fordel kan anvendes i både branding og udsmykningen af byen, samt præge fremtidige events afholdt i bymidten.

Endeligt vil bystrategien indgå som del af arbejdet med kommuneplanlægningen, samt sætte præmisserne for eventuelle fremtidige lokalplanprocesser i byerne.

Projekter der kan støtte op om målsætningen

- Udarbejde en samlet plan for bymidten i samarbejde med bymidtens aktører. Planen skal tydeliggøre bymidtens afgrænsning, funktioner, butikskoncentration, parkeringsforhold, samt den overordnede infrastruktur.
- Branding af bymidten målrettet besøgende og turister, gerne med fokus på den royale fortælling.
- Etablere en synlig infrastruktur for gående, mellem bymidten og turistattraktioner, såsom havnen, Den kongelige Køkkenhave og Ahlmannsparken
- Skabe aktivitet i bymidten ved at tiltrække nye funktioner og skabe liv i de tomme butikker, fx via pop-up butikker, kreative værksteder, flere spisesteder, database med oplysninger om lokalerne, mv.
- Brande, organisere og styrke et samarbejde mellem bymidtens aktører, særligt med henblik på turisme og besøgende og med fokus på den royale profil.
- Skabe attraktive byrum, fx med en bro ud i slotssøen, inspireret af Nordborg sø
- Skabe mulighed for, at stationsområdet i Gråsten, der er centralt placeret, kan kobles bedre op på bymidten
- Etablere bedre parkeringsforhold og øge kapaciteten ved Gråsten Station. I samarbejde med DSB udarbejdes et forslag til et parkeringsareal mellem Gråsten Station og det nye boligområde på politigrunden langs Kongevej
- Et generelt fokus på bedre trafiksikkerhed og oversigtsforhold

Event i Gråstens bymidte

Den Kongelige Køkkenhave

Førsteklasses turistområde for naturoplevelser

Mål

- At binde turistoplevelser i området sammen via naturen, deriblandt udnytte nærheden til vandet, skov og vandruter
- At fremstå som et samlet og stærkt turistområde med attraktive tilbud og faciliteter

Beskrivelse

Området har samlet set nogle stærke kort på hånden i forhold til turisme. Her er naturen et unikt aktiv, der omkranser området, deriblandt den nære kontakt til kysten, der indbyder til udeliv og aktiviteter, ligesom de mange forskellige overnatningsmuligheder henvender sig til et bredt segment af besøgende.

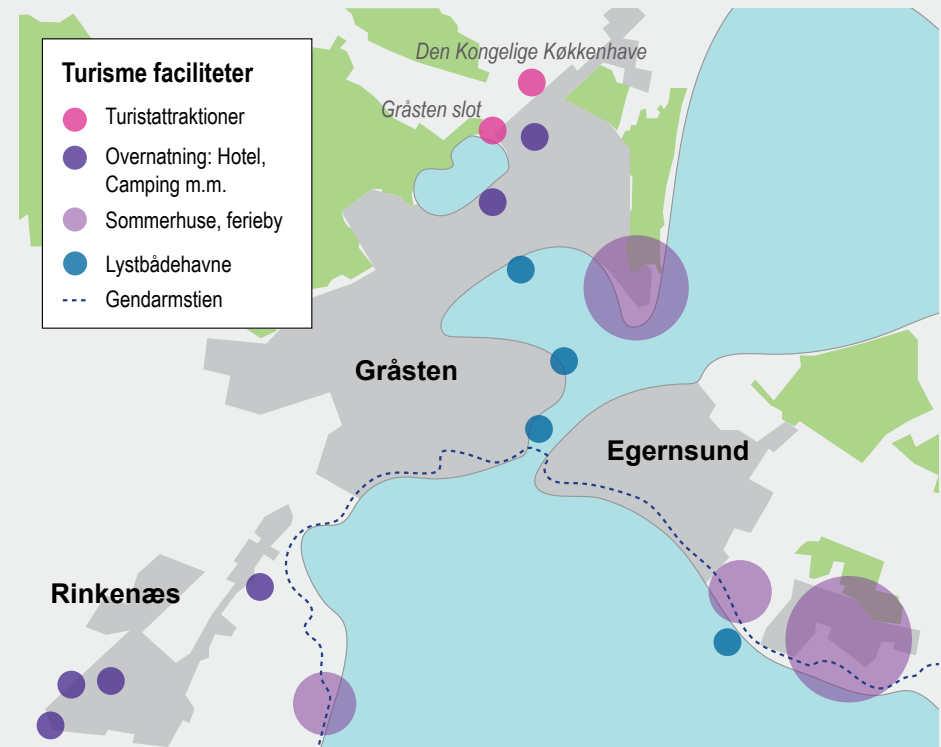
Ligeledes er der kulturoplevelser og seværdigheder i form af Gråsten Slot og Den kongelige køkkenhave. Områdets historie og kongefamiliens tilknytning til særligt Gråsten, er et stærkt og velkendt brand for området. Området er således et af de mest koncentrerede turistområder i kommunen, når det kommer til både overnatninger, oplevelser og faciliteter.

Den Kongelige Livgarde ved Gråsten Slot

Der er også et potentiale i, at Gendarmstien går igennem hele området, hvilket kan understøttes med såkaldte ankerpunkter, hvor Gendarmstien og byerne mødes. Med ankerpunkter menes byrum eller funktioner, der kan blive vigtige knudepunkter eller destinationer for både lokalbefolkning og områdets besøgene.

Der er således meget at bygge videre på, både i forhold til at markedsføre området som en oplagt turistdestination, samt at etablere området som en velfungerende platform for turisme.

Projekter der kan støtte op om målsætningen

- Udbygge faciliteter i forbindelse med Gendarmstien, fx bænke, affaldspande, toiletter, shelterpladser, mv.
- Etablere æstetiske og funktionelle byrum de steder hvor Gendarmstien møder byerne fx Alnor Strandpark og Egersund Havn
- Brande og profilere området som en samlet turistdestination
- Mere synlig skiltning til områdets aktiviteter og attraktioner, samt centralt placeret turistinformation
- Opsætning af brun turistoplysningstavle ved motorvejen med henvisning til Gråsten Slot og Den Kongelig Køkkenhave
- Etablering af et vandrehjem i Egersund, der kan henvende sig til vandrere på Gendarmstien og cyklister på Østersøruten fx på Egersund havn, der ligger centralt placeret ved ruterne
- Etablering af autocamperpladser
- Igangsættelse af aktiviteter, der viser området frem fx hestevognskørsel mellem bymidten i Gråsten-Slot-Køkkenhave, bådture, samt mountainbiketure i Gråstenskov
- Udsigtspunkt med parkering i Rinkenæs, så den smukke udsigt over kirke og fjord kan nydes
- Bruge områdets adgang til vandet mere aktivt til udlejning af SUB, kajaker, vandcykler eller bådture., fx ved Gråsten havn, for at skabe liv og aktiviteter i området.
- Flere shelterpladser i områder til gavn for både lokale og turister fx ved Grønland
- Understøtte bryllupsturismen i byen
- En pylon i Gråsten, som kan vise information til borgere og turister om kommende arrangementer i Gråsten og hele kommunen.

Vandrende på Gendarmstien ved Marina Minde

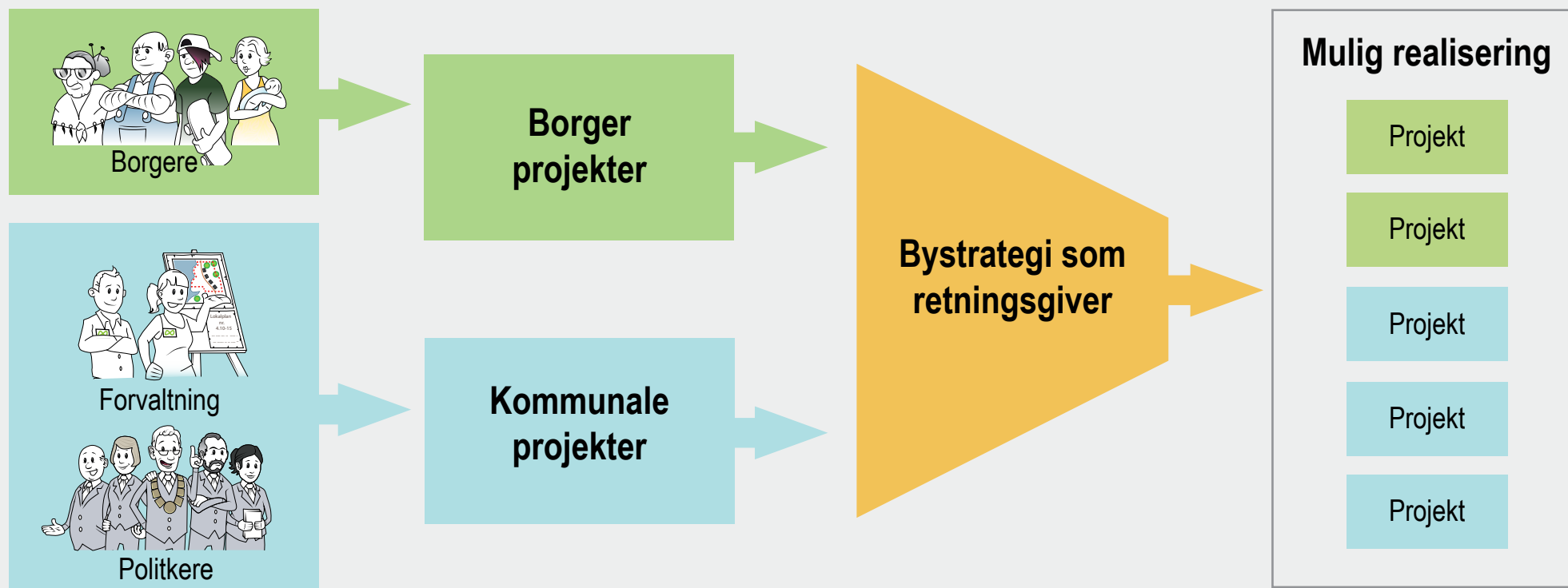
Sådan bruges bystrategien

Bystrategien er ikke en handleplan. Den er det overordnede kompas, der angiver retningen for, hvordan områderne skal udvikle sig i fremtiden.

Når et nyt projekt skal debatteres, kan bystrategien således danne udgangspunkt for en vurdering af, om projektet bør finde sted. Således kan både borgere, forvaltning og politikere anvende strategien til at afstemme det enkelte projekt, initiativ og myndighedsbehandling – er det i

overensstemmelse med strategien, støtter det op om strategiens fokus-punkter, og vil det fremme målsætninger?

Strategien er altså for alle, der på den ene eller anden måde, ønsker at påvirke områdets udvikling og sørger for, at vi alle bevæger os i den samme retning.

Implementering af strategien

Med vedtagelsen af bystrategien for Gråsten-Rinkenæs-Egernsund, får borgere, politikere og den kommunale forvaltning et håndgribeligt værktøj, der viser retningen for kommende projekter og tiltag. Bystrategien er det overordnede kompas, der sætter retning for, hvordan byen skal udvikle sig i fremtiden.

Det er nu, arbejdet med at opfylde bystrategiens mål starter.

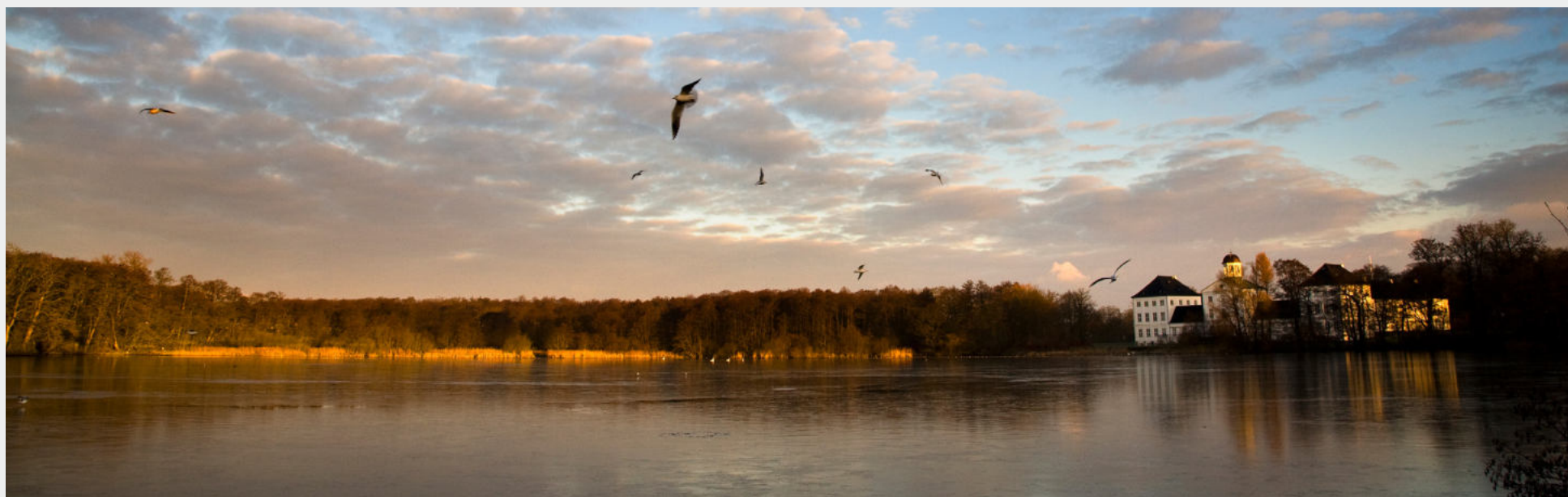
Bystrategipuljen

Byrådet har afsat en pulje til borgerdrevne initiativer og projekter, som støtter op om målene i bystrategien.

Foreninger og borgergrupper har derved mulighed for at søge midler til realisering af borgerdrevne projekter.

Efter vedtagelsen af bystrategien for Gråsten-Rinkenæs-Egernsund vil ansøgningsfristen blive offentliggjort.

For at sikre at borgerinitiativerne støtter op om bystrategien, er der vedtaget retningslinjer, der skal anvendes i vurderingen af de forslag, der kommer ind. Se retningslinjerne på kommunens hjemmeside under Bystrategi.

Gråsten Slotssø

Sønderborg Kommune
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg
T: 88 72 64 00
E: post@sonderborg.dk
W: sonderborgkommune.dk